

Cele logoprofilaktyki, nowej koncepcji zapobiegania zachowaniom ryzykownym młodzieży. Założenia teoretyczne ***Objectives of Logoprophyllaxis, a New Concept of Prevention*** ***Risky Behavior of Young People. Theoretical Assumptions***

ABSTRACT

RESEARCH OBJECTIVE: The article is conceptual and theoretical in nature. The scientific goal is to identify and initially characterize the goals of a new concept of prevention of risky behavior of young people: logoprophyllaxis, which is the subject of the study.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The main research problem in this article boils down to the following question: how are the goals of logoprophyllaxis formed in the context of the problems of logotherapy and the theoretical basis of logotherapy? The research method is the analysis of selected data and theoretical foundations, obtained through a search.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: After introducing the topic of logoprophyllaxis, which is a construct of practical preventive measures based directly on the assumptions of logotherapy and logotherapy, the author marks the issue of purposefulness in social prevention.

RESEARCH RESULTS: He suggests that goals in prevention are tied to three aspects: the reason for which actions are taken, the process that leads to a specific goal, and the point to which we are aiming, i.e., the specific effect of actions.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS AND RECOMMENDATIONS: Then the theme of the search for the meaning of life through experiencing oneself, in the context of freedom and responsibility, is addressed. Next, the question of realizing values in the lives of young people is marked, taking into account the division of values according to Viktor Frankl's concept. The last element of consideration is the goal related to the young person's effort, which is defined here as deed and action in pursuit of self-development and pro-community.

→ **KEYWORDS:** LOGOPROPHYLLAXIS, LOGOTHERAPY, LOGOTHEORY, SOCIAL PREVENTION, PREVENTION OF RISKY BEHAVIOR

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Artykuł ma charakter koncepcyjno-teoretyczny. Celem naukowym jest zidentyfikowanie i wstępne scharakteryzowanie celów nowej koncepcji zapobiegania zachowaniom ryzykownych młodych ludzi: logoprofilaktyki, która stanowi przedmiot badań.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Główny problem badawczy w niniejszym artykule sprowadza się do następującego pytania: jak kształtują się cele logoprofilaktyki w kontekście problematyki logoteorii i teoretycznych podstaw logoterapii? Metodą badawczą jest analiza wybranych danych oraz podstaw teoretycznych, uzyskanych w wyniku kwerendy.

PROCES WYWODU: Autorka po wprowadzeniu w tematykę logoprofilaktyki, która stanowi konstrukcję praktycznych działań zapobiegawczych, oparty bezpośrednio na założeniach logoteorii i logoterapii, zaznacza zagadnienie celowości w profilaktyce społecznej.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Sugeruje się, że cele w profilaktyce związane są z trzema aspektami: przyczyną, dla której podejmowane są działania, procesem, który prowadzi do konkretnego celu oraz punktem, do którego zmierzamy, czyli konkretnym efektem działań.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Podejmowany jest temat poszukiwania sensu życia poprzez doświadczanie samego siebie w kontekście wolności i odpowiedzialności. Zostaje zaznaczona kwestia urzeczywistniania wartości w życiu młodych ludzi, z uwzględnieniem podziału wartości wg koncepcji Viktora Frankla. Ostatni element rozważań stanowi cel związany z podejmowaniem przez młodego człowieka wysiłku, który jest tu zdefiniowany jako czyn i działanie w dążeniu do samorozwoju oraz społeczności.

→ **SŁOWA KLUCZOWE:** LOGOPROFILAKTYKA, LOGOTERAPIA, LOGOTEORIA, PROFILAKTYKA SPOŁECZNA, PROFILAKTYKA ZACHOWAŃ RYZYKOWNYCH

Wprowadzenie

Nie należy poszukiwać w życiu jakiegoś abstrakcyjnego sensu.
Każdy człowiek ma swoje wyjątkowe powołanie czy misję,
której celem jest wypełnienie konkretnego zadania.
(Frankl, 2012, s. 116)

Jedną z przyczyn zachowań ryzykownych związanych z problematycznym korzystaniem z mediów, urządzeń elektronicznych czy substancji psychoaktywnych jest doświadczanie przez młodych ludzi pustki egzystencjalnej. Ma ona szczególne znaczenie w procesie wchodzenia w syndrom presuicydalny lub też w rozwoju depresji czy zachowań autodestrukcyjnych. Niestety nie jest wystarczająco poznana i diagnozowana w aspekcie motywacji do podejmowania zachowań ryzykownych, choć w niektórych publikacjach jest już brana pod uwagę (zob. Solecki, 2022).

Propozycją mającą zapobiegać powstawaniu pustki egzystencjalnej jest logoprofilaktyka¹, której bezpośrednią podstawą teoretyczną jest logoteoria V.E. Frankla (1905-1997). Można ją zdefiniować jako działania zapobiegawcze (uprzedzające oraz interwencyjne), ukierunkowane na proces poszukiwania sensu życia jako otwartego potencjału, który stanowi czynnik chroniący przed podejmowaniem zachowań ryzykownych oraz kształtowaniem postaw autodestrukcyjnych. Takie definiowanie działań logoprofilaktycznych wskazuje na potrzebę wykorzystania teoretycznego zaplecza nie tylko dorobku Frankla i jego uczniów, ale też koncepcji salutogenezy A. Antonowsky'ego oraz psychologii pozytywnej, która skupia się na poznawaniu ludzkich cnót, zasobów, cech sprzyjających poczuciu szczęścia i dobrostanu jako komponentów dobrego życia. Kategoria cnót, opisana również przez S. Gałkowskiego na gruncie filozofii wychowania (2016), stanowi inspirację w myśleniu o profilaktyce w sposób kompleksowy, ale również podsuwa pewne stałe i ponadczasowe standardy w procesie tworzenia działań profilaktycznych. Bazowanie na cnotach wymienianych przez M. Seligmana (zalicza się do nich: mądrość i wiedzę, odwagę, miłość i humanitaryzm, sprawiedliwość, wstrzeźliwość, duchowość i transcendencję) może być źródłem formowania celów profilaktyki społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem logoprofilaktyki (Seligman, 2005, s. 181; Kmiecik-Jusięga, 2022b, s. 86-87).

W niniejszym artykule autorka próbuje odpowiedzieć na pytanie związane z celami logoprofilaktyki: jak kształtują się one w kontekście problematyki logoteorii i logoterapii? Warto w tym miejscu zaznaczyć, że logoteoria i logoterapia mają zastosowanie w działaniach profilaktycznych ze względu na: stosowane techniki pracy (m.in. dialog sokratejski, modyfikacja postaw, derefleksja), specyfikę okresu dojrzewania, w którym najczęściej człowiek doświadcza kryzysów egzystencjalnych, formowanie sfery wartości czy kształtowanie spójnej postawy wobec najważniejszych kategorii moralno-etycznych (zob. Kmiecik-Jusięga, 2022a).

Po wstępnym zaznaczeniu zagadnienia celowości w profilaktyce podjęty zostanie temat poszukiwania sensu życia poprzez doświadczenie samego siebie. Zaznaczony jest tu aspekt odpowiedzialności jako wyznacznik indeterministycznego definiowania człowieka. Następnie podkreślony będzie aspekt urzeczywistniania wartości w życiu młodych ludzi oraz kwestia wysiłku jako czynu i działania w dążeniu do samorozwoju i prospołeczności.

Zagadnienie celowości w profilaktyce społecznej

Profilaktyka jako świadome zapobieganie problemom społecznym ma na celu identyfikowanie, uprzedzanie lub minimalizowanie rozwoju zachowań ryzykownych, zaburzeń i ryzyka, ale również wspieranie jednostek i grup w rozwoju w taki sposób, by jak

¹ Termin „logoprofilaktyka” powstał w Fundacji Wspomagającej Wychowanie Archezja. Pomyślniczką jest Tomasz Gubała, autorką definicji: Karolina Kmiecik-Jusięga.

najbardziej ograniczyć zjawiska patologiczne i patogenne. Szczególnie profilaktyka uzależnień ma na celu zmniejszanie rozmiarów występowania zachowań ryzykownych związanych z używaniem środków psychoaktywnych, nałogowym korzystaniem z mediów, wchodzeniem w granie hazardowe lub inne zaburzenia behawioralne.

Jednym z ważniejszych zadań profilaktyki społecznej jest zadawanie szczegółowych pytań o to, do czego dążymy w działaniach zapobiegawczych wobec dzieci i młodzieży oraz wobec których zachowań i postaw podejmujemy interwencje. Co chcemy osiągnąć poprzez działania profilaktyczne: czy tylko ograniczyć dostępność środków uzależniających, zwiększyć poziom wiedzy o zagrożeniach, ich skutkach, wzmocnić umiejętności społeczne młodych ludzi, kontrolować ich? Czy zapewnić dostęp do programów profilaktycznych, aktywności alternatywnych? Czy może w kompleksowy sposób zorganizować działania wychowawczo-profilaktyczne w środowisku lokalnym? By odpowiedzieć na te pytania, uwzględniając aspekty teoretyczne i praktyczne, trzeba ustalić odpowiedź na pytanie, kim jest człowiek i jak go definiujemy. Jak chcemy go wspierać i co osiągnąć poprzez działania profilaktyczne. Cele logoprofilaktyki odnoszą się do tego pytania, wskazując na najważniejsze obszary ludzkiej egzystencji oraz potrzeby samorozwoju w zakresie odporności psychofizycznej, społecznej czy duchowej. Mowa tu o „celach resilience”, wyznaczających obszary wzmacniające czynniki chroniące młodych ludzi (Kmiecik-Jusięga, 2022b, s. 61).

Cele są szczególnie związane ze spektrum kluczowych wartości, wyznaczających w niektórych prądach pedagogicznych cele wychowania. Te bowiem nie są takie same dla wszystkich kierunków myślenia o człowieku i jego wychowaniu, co warto podkreślić. Cele logoprofilaktyki są najbliższe celom pedagogiki personalistycznej, według której wychowanie powinno być wsparciem młodego człowieka w procesie dążenia do samorozwoju, formowania dojrzałej osoby (dojrzałej osobowości), ze szczególnym uwzględnieniem jej sfery moralno-duchowej i społecznej (prospołeczności).

Rozpatrywanie celów w działaniach profilaktycznych związane jest z trzema aspektami ściśle ze sobą związanymi, a mianowicie:

- przyczyną, dla której podejmowane są działania,
- procesem, który prowadzi do konkretnego celu, oraz
- punktem, do którego zmierzamy, czyli konkretnym efektem działań.

Poniższe cele, które autorka formułuje w realizacji działań logoprofilaktycznych, skupiają się głównie na procesie, który wydaje się długoterminowy i długomyślny (Gałkowski, 2016).

Cel 1: szukanie sensu życia poprzez doświadczanie samego siebie

Niemal każde zachowanie kształtuje w jakiś sposób młodego człowieka, przez co staje się on „kims” i „jakims”. Nastolatek powiedziałby, że staje się „sobą”, choć gdyby zapytać go: sobą, to znaczy kim?, nie wiadomo, jaką uzyskalibyśmy odpowiedź. Działania logoprofilaktyczne zakładają więc taki cel, dzięki któremu młody człowiek ma zdecydowanie

większą możliwość odpowiadania sobie precyzyjnie na pytania: „kim jestem” i „jaki jestem”. Realizacji tych celów służy program CUDER, który stał się istotnym komponentem projektu logoprofilaktycznego „Żyj z sensem” (Fundacja Archezja, 2022; Kmiecik-Jusięga, 2022a).

Doświadczenie samego siebie i próba autodefinicji staje się użyteczna dla młodego człowieka wtedy, kiedy może on spojrzeć na siebie przez pryzmat zadań i sytuacji, w których uczestniczy i które stanowią dla niego pewien wyznacznik w procesie dojrzewania i formowania tożsamości. W działaniach profilaktycznych możemy identyfikować konkretne programy, w których młodzież ma możliwość uczestniczenia w symulowanych, laboratoryjnych sytuacjach po to, by móc kształtować swoje postawy i być świadoma swojego zachowania w podobnych, realnych sytuacjach. Wydaje się, że taki trening może stanowić zasób w trudnych i wymagających życiowych momentach.

„Logoteoria pobudza do refleksji nad poszukiwaniem i odnajdywaniem przez człowieka sensu własnego doświadczenia” (Salamon, 2014, s. 48). Doświadczenie samego siebie, szczególnie w przypadku młodzieży, oscyluje wokół zagadnień wolności i odpowiedzialności, które w logoterapii stanowią kluczowe kategorie. Adolescenci skłonni są oddzielnie je traktować, dążąc do wolności bez refleksji nad własną odpowiedzialnością. Logoprofilaktyka zaś powinna wskazywać ich ścisły związek. „Odpowiedzialność ma naturalnie wynikać z wolności. Człowiek jest odpowiedzialny, bo jest wolny” (Szykuła, 2022, s. 39). Wydaje się, że w działaniach profilaktycznych szczególnie warto podkreślać konieczność wolności wyborów życiowych, ale też podejmowania drobnych decyzji zgodnie z wolną wolą. Natomiast odpowiedzialność jako ponoszenie konsekwencji podejmowania decyzji, ale i refleksja nad sobą, swoim zachowaniem, także w odniesieniu do innych osób, społeczeństwa, sumienia czy wreszcie Boga, winna być celem wszelkiego wychowania (Szykuła, 2022, s. 40). Można wręcz uznać, że człowiek realizuje całe swoje życie, biorąc za nie odpowiedzialność. Nie jest przy tym jednym z wielu celów, które realizuje, ale jest celem dla samego siebie i celem samym w sobie (Michalski, 2021, s. 14).

Warto nadmienić, że odpowiedzialność w teorii Frankla stanowi kluczowe kryterium odróżniające jego myślenie o człowieku od myślenia Z. Freuda, z którym często jest konfrontowany. Można przyjąć, że Frankl wychodził z indeterministycznego punktu widzenia, wskazując, że człowiek w pełni ma możliwość kierowania swoim życiem. Nie działają na niego siły i popędy (w takim stopniu jak sugerował Freud), które mogą usprawiedliwiać jakiegokolwiek jego zachowanie. W obrazowy sposób pisze o tym E. Lucas, wieloletnia uczennica Frankla i logoterapeutka, w poradniku pt. *Sztuka życia na cały rok*. Przytacza ona przykład młodego mężczyzny, którego zwolniono z odpowiedzialności za kradzież ze względu na przeżyte przez niego traumy w okresie wczesnego dzieciństwa. Przy okazji pisze, jakie miała doświadczenia jako mała dziewczynka w czasie wojny, a następnie przytacza zdanie swojego mistrza:

Frankl wielokrotnie podkreślał, jak niebezpiecznie jest przedstawiać człowieka jako jedynie ofiarę pewnych okoliczności. Do kondycji człowieka jako istoty słabej należy bowiem

możliwość stawania się winnym – tak samo jak do obowiązku człowieka należy przezwyciężanie i w miarę możliwości naprawianie swojej winy. Odbierając człowiekowi winę, obiera mu się godność (Lucas, 2009, s. 96).

Wydaje się, że ten pogląd pokazuje z jednej strony głęboki humanizm Frankla i wagę odpowiedzialności jako przejawu bycia człowiekiem, z drugiej zaś wskazuje na konieczność zmiany optyki nie tylko w działaniach profilaktycznych, interwencyjnych, ale także resocjalizacyjnych. Fakt ponoszenia winy, odpowiadanie za łamanie prawa, także niepisanego, moralnego, jest wyznacznikiem wolności człowieka, którego usprawiedliwianie prowadzi do odbierania mu prawa do ponoszenia odpowiedzialności.

Pedagogia Frankla, którą można odczytać z jego wskazówek dotyczących rozwoju samego siebie, odkrywania sensu i znaczeń swojego życia na różnych etapach, wskazuje na to, że młody człowiek poddany działaniom wychowawczym i profilaktycznym powinien być nie tylko odbiorcą tych działań, ale również odkrywcą samego siebie. Stąd celem projektów i programów logoprofilaktycznych jest mobilizowanie młodych ludzi do autorefleksji, doświadczeń tego, „kim jestem”, oraz samooceny. Warto wspomnieć, że jest ona definiowana jako cecha, czyli względnie trwała skłonność do wartościowania samego siebie w pozytywny lub negatywny sposób. Innymi słowy, jest to postawa wobec samego siebie oraz sąd nad tym, co dobre czy złe w danym zachowaniu czy postawie. Samoocena może być deklaratywna i ukryta. Może mieć wpływ na proces podejmowania decyzji o wyborze czynu, relacje z innymi ludźmi, sposób myślenia o sobie i innych.

Cel 2: szukanie sensu poprzez urzeczywistnianie wartości

Jedną z najważniejszych tez teorii autorstwa Viktora Frankla, które stanowią podstawę teoretyczną logoprofilaktyki, jest znaczenie potrzeb i wartości, które towarzyszą poczuciu sensu życia i mogą być czynnikami budującymi oraz wspierającymi ów sens. Są to drogowskazy postaw i zachowań, kategorie, dzięki którym możemy próbować odpowiadać na wyżej postawione pytanie: kim jest człowiek? To pytanie wydaje się kluczowe w działaniach logoprofilaktycznych, ponieważ ułatwia młodym ludziom formowanie swoich tożsamości, tak indywidualnych, jak i grupowych. Kiedy adolescent pyta: kim jestem? jaki jestem? skąd się tu wziąłem? i jakie jest moje znaczenie w świecie? wykazuje swoją refleksyjność oraz próbuje budować swój własny obraz. W tym momencie zadaniem logoprofilaktyki nie jest ułatwianie mu odpowiedzi na te pytania, tylko motywowanie do ich poszukiwań na podstawie autotelicznych wartości.

Frankl podzielił wartości na: twórcze, doświadczeń i dotyczące postawy człowieka. Wartości twórcze związane są z podejmowaniem kreatywnych zadań, pracy czy odnajdywaniem przyjemności w doświadczaniu piękna, sztuki czy natury. Wartości odnoszące się do doświadczeń dotyczą innych czynników przeżywanych przez człowieka w procesie jego rozwoju. Wartości twórcze i wartości doświadczeń są ukierunkowane na realizację samego siebie i „mogą być najszybciej skażone egoizmem” (Szykuła, 2022, s. 115-116).

Natomiast wartości postawy dotyczą zachowań ukierunkowanych na drugiego człowieka, wymagają otwartości, altruizmu i wyjścia poza własne potrzeby i interesy. Jak pisał Frankl, „gdyby jednak odrzucić ludzkie życie z wszelkiej kreatywności i przyjemności, pozostanie w nim jeszcze jedna wartość, dopuszczająca jedynie zachowania najwyższej moralnej próby: wartością tą jest nastawienie człowieka do własnej egzystencji” (2012, s. 77). Szczególnie istotne wydają się wartości postawy w sytuacjach kryzysów egzystencjalnych i uświadomionego bądź nieuświadomionego cierpienia, kiedy człowiek ma tendencję do skupiania się na swoich problemach. Wtedy ma tendencję do pogrążania się w przeżywanym cierpieniu, co może prowadzić go w stronę zachowań ryzykownych, w tym autodestrukcyjnych i używania środków psychoaktywnych (por. Szykuła, 2022, s. 117).

Urzeczywistnianie wartości związane jest z przede wszystkim z trzema warunkami, które stanowią cel logoprofilaktyki:

1. zrozumienie i zdefiniowanie wartości,
2. przełożenie ich na praktyczne działania,
3. zastosowanie tych działań we własnym życiu i utwierdzenie się w przekonaniu, że mają one konkretny sens.

Cel 3: szukanie sensu życia poprzez podejmowanie wysiłku

W profilaktyce społecznej niejednokrotnie przyjmuje się, że wzrost wiedzy młodych ludzi o skutkach zachowań ryzykownych jest wystarczającym czynnikiem chroniącym. Niestety to przekonanie nie jest poparte badaniami naukowymi. Ich wyniki wskazują, że sam wzrost wiedzy nie przekłada się na pożądane zachowania (por. Ostaszewski, 2016). Dlatego ważne jest wdrożenie w działania zapobiegawcze aktywizacji i praktycznego działania. To z kolei związane jest z wysiłkiem, który podejmowany jest przez obie strony procesu profilaktycznego: wychowawcy/profilaktyka oraz ucznia/wychowanek.

Wysiłek zwykle definiowany jest w kategoriach biologicznych (jako aktywność fizyczna), natomiast w tym przypadku mowa jest o wysiłkach w kategoriach zachowań i czynów czy praktycznego działania. Definiując czyn, warto odnieść się do słów K. Wojtyły: „Czyn stanowi szczególny moment ujawnienia osoby” (Wojtyła, 1969, s. 14). Człowiek doświadcza czynu, który jest świadomym działaniem, ujawniającym w człowieku osobę podejmującą działania świadome i dobrowolne. W przypadku dzieci i młodzieży proces nabywania świadomości, a tym samym dobrowolności własnych czynów, jest bardzo zindywidualizowany. Profilaktyk nie może założyć, że każde zachowanie młodego człowieka jest w pełni świadome i chciane, choćby ze względu na strukturalizowaną dopiero osobowość, niedojrzałą jeszcze zdolność rozpoznawania, nazywania czy kanalizowania swoich emocji.

Wysiłek jest niezbędny w procesie odnajdywania własnego sensu życia. Jest przede wszystkim działaniem, poprzez które młody człowiek kształtuje samego siebie i swoje życie, nabierające poprzez to działania sensu (Kossakowska i in., 2013, s. 114). To

kształtowanie odbywa się przede wszystkim dzięki odwadze do podjęcia czynu (w chwili podejmowania decyzji), ale też swoistej wytrzymałości (w procesie samego działania). Dążenie do bycia odważnym jest jedną z cnót wymienianych przez M. Seligmmana i jednym z celów działań logoprofilaktycznych.

Podobnie jest z wytrzymałością, o której pisze uczennica V. Frankla, wspomniana wyżej Elizabeth Lucas. Wskazuje ona na konieczność promowania we współczesnym świecie młodych ludzi wytrzymałości wobec wielorakich, nieetycznych i niezgodnych z wartościami zachowań, obecnych między innymi w mediach. Pisze tak:

[...] ludzie w XXI wieku będą potrzebować w pierwszym rzędzie stabilności, zdolności do zachowania pokoju i skromności. Stabilności psychicznej, aby bez szkody dla siebie wytrzymać szybkie i groźne zmiany; zdolności do zachowania pokoju, aby pomimo obcości i odmienności wytrzymać ze sobą w ciasnej przestrzeni oraz skromności, aby wytrzymać rezygnację z poddania się wielorakim nieetycznym pokusom. Ogólnie biorąc, będzie więc potrzebna wytrzymałość (Lucas, 2009, s. 17).

Każdy czyn młodego człowieka, idąc tym tokiem myślenia, odznacza się pewną moralnością, może być oceniony jako dobry lub jako zły. Generalnie mamy tendencję do oceny zachowań dzieci i młodzieży (np. w szkole tzw. oceny z zachowania), natomiast w profilaktyce chodzi o to, by młody człowiek sam próbował, na tyle, na ile to jest możliwe w kontekście jego rozwoju, ocenić swoje zachowania i czyny, także w aspekcie etycznym. Etyka bowiem jako dyscyplina filozoficzna zakreśla ramy czynów i wyznacza kryteria moralnego lub niemoralnego zachowania.

Podejmowanie wysiłku przez młodego człowieka jest odwróceniem jego uwagi od samego siebie ku drugiemu człowiekowi. Kiedy robi on coś tylko dla własnego interesu, w którymś momencie przestaje mieć to sens, dlatego działania profilaktyczne powinny skupiać się na motywowaniu młodzieży do działań wolontaryjnych, pomocowych, charytatywnych itp. Dzięki takim czynom młody człowiek ma szansę rozwijać swój potencjał duchowy. W logoterapii takiej motywacji służy technika derefleksji, która jest niczym innym jak odwróceniem uwagi od samego siebie i świadomym poznawaniem, uznawaniem rzeczywistości, która istnieje poza nami i jest od nas niezależna.

Profilaktyka prowadzona w duchu logoteorii dąży więc do motywowania młodzieży w kierunku refleksyjności nad własnym samopoznaniem i samorozwojem, ale również do refleksyjności nad tym, co jest poza: przyrodą, światem, drugim człowiekiem. To determinuje wysiłek związany z decydowaniem, uczeniem się czy poznawaniem nowych obszarów rzeczywistości ludzkiego życia, w perspektywie wewnętrznej i zewnętrznej.

Podsumowanie

Powyższe cele nie stanowią kompendium logoprofilaktycznej aksjologii, ale są początkiem dyskusji o działaniach profilaktycznych opartych na logoteorii i koncepcjach korespondujących z dorobkiem V. Frankla. Ten bowiem wskazywał nie tylko na potrzebę

zwrócenia uwagi na rozwój duchowy młodych ludzi, konieczność autorefleksyjności, ale także na podejmowanie działań zewnętrznych, mających znaczenie w rozwoju prospołeczności i pozytywnej socjalizacji. Dodatkowo sugerował, by w diagnozie równoważyć identyfikowanie czynników ryzyka i czynników chroniących. Można więc powiedzieć, że promował diagnozę zrównoważoną w terapii i profilaktyce.

Logoprofilaktyka oparta głównie na logoteorii wskazuje na towarzyszenie młodemu człowiekowi w drodze do odkrywania przez niego samego znaczenia autotelicznych wartości, rozumianych jako życiowe cele. Wynikające z tego cele peryferyjne skupiają się wokół ugruntowania w sobie potrzeb dążenia do urzeczywistniania w swoim życiu wolności, miłości, odpowiedzialności, czyli tych wartości i powinności, przez które w życiu człowieka można definiować jego człowieczeństwo, m.in. możliwość wyboru zachowania, które nie tylko jest korzystne dla młodego człowieka, ale też jego otoczenia: rodziny, szkoły, środowiska lokalnego. Wydaje się, że podejmowanie przez dzieci i młodzież tych zachowań, które są oparte na wartościach, może być celem nie tylko dla nich samych, ale również dla ich najbliższego środowiska.

Można uznać, że pierwszym celem logoprofilaktyki jest wspieranie młodych ludzi w procesie samopoznania, samooceny i budowania poczucia własnej wartości, czyli budowania swojej sfery psychofizycznej, społecznej, emocjonalnej, moralno-duchowej w kontekście wolności i odpowiedzialności, które wiążą się z aktywizacją sumienia. W tym zakresie celem jest również ugruntowywanie w dzieciach i młodzieży przekonania, że wszystkie sytuacje, które są przez nich doświadczane, mają sens i są istotnymi fragmentami ich życia.

Drugim celem jest wspieranie młodzieży w budowaniu własnej hierarchii wartości na gruncie wartości autotelicznych. Trzecim zaś – motywowanie do wysiłku nie tylko na rzecz samorozwoju, ale też środowiska i drugiego człowieka. Przy tym nie chodzi tu o osiągnięcie wewnętrznej równowagi czy dobrostanu, ale ciągłej potrzeby działania. Bowiem

[...] tym, czego człowiek naprawdę potrzebuje, nie jest stan wewnętrznej równowagi, lecz raczej wewnętrzna walka, dążenie do osiągnięcia wartościowego dlań celu czy realizacji swobodnie wybranego zadania. Tym, czego potrzebuje, nie jest rozładowywanie za wszelką cenę wewnętrznych napięć, lecz wezwanie do wypełnienia potencjalnego sensu (Frankl, 2012, s. 112).

BIBLIOGRAFIA

- Frankl, V.E. (2012). *Człowiek w poszukiwaniu sensu* (A. Wolnicka, tłum.). Wydawnictwo Czarna Owca.
- Gałkowski, S. (2016). *Długomyślność. Wprowadzenie do filozofii wychowania*. Akademia Ignatianum, Wydawnictwo WAM.
- Kmiecik-Jusięga, K. (2022a). Logoprofilaktyka. Nowa koncepcja zapobiegania zachowaniom ryzykownym dzieci i młodzieży oparta o założenia logoterapii Viktora E. Frankla. *Studia Paedagogica Ignatiana*, 25(4), 19-32.

- Kmiecik-Jusięga, K. (2022b). *Profilaktyka społeczna w pedagogicznych przestrzeniach środowiska lokalnego*. Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum.
- Kossakowska, M., Kwiatek, P. i Stefaniak T. (2013). Sens w życiu. Polska wersja kwestionariusza MLQ. *Psychologia Jakości Życia*, 12(2), 111-131.
- Lucas, E. (2009). *Sztuka życia na cały rok* (J. Zychowicz, tłum.). Wydawnictwo WAM.
- Michalski, J. (2021). Sens życia w analizie egzystencjalnej i logoterapii: implikacje pedagogiczne. *Społeczeństwo. Edukacja. Język*, 14, 7-18.
- Ostaszewski, K. (2016). *Standardy profilaktyki*. Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii.
- Fundacja Archezja. (2022). *Raport ewaluacyjny. Badania organizatorów i realizatorów szkolnych małopolskiego programu logoprofilaktyki „Żyj z sensem”*. Żyj z sensem. https://www.badania.zyjsensem.pl/images/Raport_Ewaluacyjny_Realizatorzy_Projekt_Zyjsensem_2022.pdf
- Salamon, A. (2014). Perspektywa logoterapii – pomoc w rozumieniu człowieka poszukującego sensu. *Psychotherapia*, 171(4), 41-48.
- Seligman, M. (2005). *Prawdziwe szczęście. Psychologia pozytywna a urzeczywistnienie naszych możliwości trwałego spełnienia* (A. Jankowski, tłum.). Wydawnictwo Media Rodzina.
- Solecki, R. (2022, 15 lipca). *Logoprofilaktyka*. Wychowawca. <https://wychowawca.pl/post/logoprofilaktyka/>
- Szykuła, R. (2022). *Logoterapia i analiza egzystencjalna. Teoria i praktyka*. Eneteia.
- Wojtyła, K. (1969). *Osoba i czyn*. Polskie Towarzystwo Teologiczne.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>